

ALKOHOLITUTKIMUS-
SÄÄTIÖ

2000
VUOSIKERTOMUS

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

2000

VUOSIKERTOMUS

Siltasaarencatu 18 A, 00530 Helsinki

PL 220, 00531 Helsinki

<http://www.stakes.fi/hyvinvointi/ats/index.html>

Alkoholitutkimussäätiö

Hallitus 1999 – 2001

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

VARAPUHEENJOHTAJA

Kari Poikolainen, dosentti (30.9.2000 asti)

Klaus Helkama, professori (1.10.2000 lähtien)

JÄSENET

Jarkko Eskola, ylijohtaja, osastopäällikkö

Matti Huttunen, professori

Raija Julkunen, dosentti

Olli Jänne, professori

Janne Kivivuori, dosentti

Reijo Salmi, toimitusjohtaja (31.12.2000 asti)

Pekka Sulkunen, professori (1.10.2000 lähtien)

Jaakko Uotila, toimitusjohtaja (1.1.2001 lähtien)

Työvaliokunta 1999 – 2001

PUHEENJOHTAJA

Kari Lagerspetz, professori

JÄSENET

Klaus Helkama, professori

Olli Jänne, professori

Kari Poikolainen, dosentti (30.9.2000 asti)

Pekka Sulkunen, professori (1.10.2000 lähtien)

ASiantuntijat

Kalervo Kiiänmaa, dosentti

Jussi Simpura, dosentti

SIHTEERI-TALOUDENHOITAJA JA TUTKIMUSJOHTAJA

Klaus Mäkelä, professori (30.9.2000 asti)

Kari Poikolainen, dosentti (1.10.2000 lähtien)

SISÄLLYS

Yleiskatsaus	1
Hallinto	1
Tutkimustoiminta	2
<i>Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet</i>	2
Apurahat	10
<i>Varsinaiset apurahat</i>	10
<i>Laudaturtyöt</i>	11
<i>Tutkimussopimusapurahat</i>	11
Muu toiminta	13
<i>Muu toiminta kotimaassa</i>	13
<i>Kansainvälinen yhteistyö</i>	13
Talous	15
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	15

YLEISKATSAUS

Kertomusvuoden aikana julkaistiin 5 säätiön rahoittamaa väitöskirjaa ja 28 kansainvälisen arviointimenettelyn läpikäynyttä artikkelia. Vuoden aikana myönnettiin jatkorahoitusta viidelle sopimusprojektille ja käynnistettiin yksi uusi. Hannu Alho ja Nina Upter tutkivat voidaanko naltreksonilääkityksen ja lyhytneuvonnan avulla vähentää suurkuluttajien alkoholin käyttöä.

Julkisen juopottelun yleistymisen vuoksi Jukka Törrönen on koonnut säätiön aloitteesta tutkimusryhmän, jossa on käynnis-

sä neljä osahanketta. Jukka Törrönen tutkii sopimusprojektissaan julkijuomiongelmiä määrittelyä kansallisessa ja kunnallisessa lehdistöjulkisuudessa. Thomas Karlsson Stakesista tutkii julkijuomion lainsäädännöllistä säätelyä. Thomas Karlsson ja Jukka Törrönen tutkivat yhdessä viranomaisten keskinäistä työnjakoa alkoholiiongelmiä ehkäisyssä, säätelyssä ja hoidossa. Seppo Soine-Rajanummi ja Timo Korander Poliisiammattikorkeakoulusta tutkivat poliisin toimintaa julkijuomiongelmiä torjunnassa.

HALLINTO

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmi-vuotiskauden toinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: ylijohtaja, osastopäällikkö *Jarkko Eskola*, dosentti *Raija Julkunen* ja professori *Olli Jänne*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Klaus Helkama*, professori *Matti Huttunen*, dosentti *Kari*

Poikolainen (30.9.2000 asti) ja professori *Pekka Sulkunen* (1.10. lähtien), tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät jäsenet: dosentti *Janne Kivivuori* ja professori *Kari Lagerstetz*; Alko Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Reijo Salmi*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Lagerstetz* ja varapuheenjohtajana 30.9.2000 asti *Poikolainen* ja 1.10. lähtien *Helkama*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Helkama, Jänne, Lagerspetz, Poikolainen* (30.9.2000 asti) ja *Sulkunen* (1.10. lähtien). Puheenjohtajana on ollut *Lagerspetz*. Asiantuntijoina olivat dosentti *Kalervo Kiianmaa* ja dosentti *Jussi Simpura*. Tutkimusjohtajana ja sihteeri-taloudenhoitajana toimi 30.9.2000 asti *Klaus*

Mäkelä ja 1.10. lähtien *Kari Poikolainen*. Tilintarkastajina olivat KHT *Yrjö Tuokko* (varalla KHT *Aarne Koivikko*) ja KHT *Tuija Korpelainen* (varalla KHT *Elina Korpimaa*).

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta viisi kertaa.

TUTKIMUSTOIMINTA

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

136 *Alkoholin suurkulutuksen aiheuttamat proteiinimodifikaatiot*. Projektin tarkoituksena on selvittää alkoholin aineenvaihdunnan aiheuttamaa proteiinien modifioitumista *in vivo* ja näiden reaktioiden merkitystä alkoholin aiheuttamien kudonvaurioiden patogeneesissä. Tavoitteena on myös kehittää tällaisiin sitoutumisreaktioihin perustuvia diagnostisia menetelmiä alkoholin suurkulutuksen toteutukseksi. Tähänastisessa työssä on osoitettu sekä asetaldehydistä että lipidien peroksidaatiosta peräisin olevien aldehydien muodostavan sidoksia (addukteja) alkoholin suurkuluttajien kudoksissa ja verenkierron proteiineissa. Adduktien muodostumista alkoholin suurkuluttajilla esimerkiksi maksassa voidaan nähdä jo ennen valomikroskooppisesti havaittavia histologisia muutoksia. Adduktimuodotuksella on ilmeisesti tärkeä osuus alkoholin aikaansaamien kudonvaurioiden

primaarisena mekanismina muun muassa maksan fibrogeneesin käynnistymisessä. Alkoholin käyttö yhdessä runsasrasvaisen dieetin ja oksidatiivista stressiä potentioivien kofaktorien, muun muassa raudan ylimäärän läsnäollessa, aiheuttaa runsasta reaktiivisten aldehydien muodostumista ja kudonvauriota. Proteiinien modifioituminen elimistössä alkoholin suurkulutuksen seurauksena stimuloi immunologisia vasteita, joiden perusteella voidaan kehittää menetelmiä sitoutumisen mittaamiseen alkoholin suurkuluttajilla. Vuoden 2000 aikana projektiin liittyvästä työstä on pidetty kahdeksan kotimaista ja neljä kansainvälistä esitelmää. Tutkija: *Onni Niemelä*, Etelä-Pohjanmaan keskussairaala ja Oulun yliopisto, kliinisen kemian laitos.

155 *Alkoholiriippuvuuden hoidon tehostaminen naltreksonilla*. Kyseessä on satunnaisesti kaksoissokkona toteutettu kliininen lääketutkimus, jossa tutkittiin opiaattisalpaajan tehoa alkoholiriippuvuuden hoidossa. Tutkimuslääkkeenä käytettiin suun kautta kerran vuorokaudessa otettavaa naltreksonia tai sen lumetta. Poti-

laat osallistuivat Järvenpään sosiaalisaira-
raalassa strukturoituun kognitiiviseen
retkahduksia estävään tai raittiuteen täh-
täävään supporttiiviseen hoito-ohjel-
maan. Tutkimukseen osallistui 121 alko-
holiriippuvuuden diagnostiset kriteerit
täyttävää potilasta, seuranta-aika oli 8
kuukautta ja hoidon vaikutusta arvioitiin
potilaiden alkoholinkäytön ja retkahdus-
ten perusteella. Tutkimus alkoi touko-
kuussa 1997 ja potilaskoodit avattiin vuo-
den 1999 alussa. Tutkimuksessa todettiin
kognitiivisessa terapiassa olleiden ja nalt-
reksonia saaneiden potilaiden retkahta-
van merkittävästi vähemmän kuin verrok-
kiryhmät. Tutkimuksen tuloksia on rapo-
toitu kahdessa kansainvälisessä kokouk-
sessa. Tutkijat: *Pekka Heinälä*, Alkoholit-
utkimussäätiö ja *Hannu Alho*, Kansan-
terveyslaitos.

156 *Päihdepalveluiden määrän ja rakenteiden vaihtelu kunnissa.* Tutkimuksessa tarkas-
tellaan päihdehuollon hoitopalveluiden
määriä ja niiden rakenteistumista eri-
tyyppisiksi palvelukokonaisuuksiksi muu-
tamassa sekä määrällisesti että laadullis-
esti erityyppisiin palvelurakenteisiin
päätyneessä kunnassa. Tutkimuksessa
selvitetään argumentaatioprosessia, jolla
kunnat ovat perustelleet nykyistä pal-
velurakennettaan. Samoin kuvataan työn-
tekijöiden ja asiakkaiden näkökulmasta
sitä konkreettista prosessia, jossa politiikka-
ja strategiatasoilla muotoutunut palve-
luiden tarjonta operationaalistuu käy-
tännön toiminnoiksi. Kertomusvuonna
aiheesta pidettiin kaksi esitelmää koti-
maassa. Tutkija: *Jukka Heinonen*, A-klinik-
kasäätiö.

160 *Potilaiden alkoholin käytön hallinnan pystyvyyssodotusten yhteys sairaalahoitojak-
son jälkeiseen selviytymiseen.* Tutkimuksen
tavoitteena on tutkia 1) kognitiivisessa
hoidossa olevien potilaiden alkoholin
käytön hallinnan pystyvyyssodotusten yh-
teyttä hoidon jälkeiseen päihteiden käyt-
töön, 2) tutkia sairaalahoitojakson aikai-
sen alkoholin käytön hallinnan pysty-
vyyssodotusten muutosten yhteyttä hoito-
jakson jälkeiseen päihteiden käyttöön ja
3) tarkastella suomalaisten päihdeongel-
maisten juomisriskitilanteita. Potilas-
aineiston (N=100) keruu aloitettiin
maaliskuussa 1996. Seurantatiedot ke-
rättiin postikyselynä 6 ja 12 kuukautta
hoidon päättymisen jälkeen. Tiedonke-
ruu saatiin kokonaisuudessaan päätök-
seen vuoden 1998 loppuun mennessä.
Vuonna 1999 aineisto analysoitiin ja tut-
kimusraportti kirjoitettiin. Tutkimustu-
loket julkaistaan lehtiartikkelina. Tutkija:
Tarja Kallio, Järvenpään sosiaalisairaala.

162 *Bentsodiatsepiinivieroitustutkimus.*

Tutkimuksen tarkoituksena on arvioida
alkoholi- ja bentsodiatsepiiniriippuvai-
sille tai pelkästään bentsodiatsepiineista
riippuvaisille potilaille tarkoitetun vie-
roitushoito-ohjelman tehoa. Koeryhmään
satunnaistetut potilaat saivat strukturoi-
dun hoito-ohjelman mukaista hoitoa
Kettutien A-poliklinikalla, vertailuryh-
män hoitona oli A-klinikoiden vakiintu-
nut hoitokäytäntö. Tutkimukseen otet-
tiin 80 potilasta, ja hoidon seuranta-aika
on 12 kuukautta. Tutkimuksen aineiston
analysointi on meneillään ja raportointi
on aloitettu Tutkija: *Helena Vormaa*, A-
klinikkasäätiö, Kettutien A-poliklinikka.

163 *Alcohol Policy in Developing Societies.* Yhteistyössä WHO:n Geneven päämajan kanssa toimiva kansainvälinen tutkijaryhmä on koonnut saatavilla olevan tiedon kehitysmaiden alkoholioloista, juomatavoista ja alkoholihaitoista. Lisäksi on käynnistetty uusia tapaustutkimuksia ja sekundaarianalyyseja. Projektia johtaa Robin Room. Kertomusvuoden aikana saatiin valmiiksi kokoelma kehitysmaissa kerättyjen kyselyaineistojen analyyseja. Lisäksi loppuraportti viimeisteltiin julkaisukuntoon. Tutkijat: *Klaus Mäkelä*, Alkoholitutkimussäätiö ja *Juha Partanen*, Stakes, alkoholi- ja huumetutkimusryhmä.

164 *AA-perustainen alkoholismiterapia. Tutkimus terapiatyöntekijöiden ja potilaiden vuorovaikutuksesta.* Hankkeessa tarkastellaan terapeuttien ja potilaiden vuorovaikutusta AA-perustaisessa alkoholismiterapiassa eli myllyhoidossa: analysoidaan potilaiden ja terapeuttien konkreettista, toteutuvaa vuorovaikutusta keskustelullisena käytäntönä etnometodologisen keskusteluanalyysin (CA) keinoin. Hankkeeseen kuuluu myös etnografinen kuvaus myllyhoidosta Kalliolan Vantalán klinikalla. Tutkimusaineistoa on terapiapistunnoista ja henkilökunnan hoitosuosituuskokouksista yhteensä noin 40 tuntia. Hanke on raportointivaiheessa. Kertomusvuonna tutkimuksista raportoitii noin 8 esitelmässä ja 4 artikkelissa. Lisäksi muutamia artikkeleita on ilmestymässä vuonna 2001. Tutkijat: *Ilkka Arminen*, Alkoholitutkimussäätiö, *Mia Halonen*, Alkoholitutkimussäätiö ja *Anna Leppo*, Helsingin yliopiston sosiologian laitos.

166 *Valvonnasta hallintaan.* Tutkimuksessa käytetään alkoholipolitiikkaa ja sitä lähellä olevia ilmiöitä kurkistusaukkona suomalaisen yhteiskunnan hallintalogiikan muuttumiseen 1950- ja 1960-luvulla. Lähtökohtana on olettaa alkoholipolitiikan uudistamisen "epäonnistumisen" 1950-luvulla ja "onnistumisen" 1960-luvulla heijastavan laajemminkin tätä pitkää siirtymäkautta. Tutkimushankkeesta valmistui vuonna 2000 yksi opinnäytetyö (Mari Soikkeli). Muut hankkeeseen kuuluvat opinnäytteet ja hankkeen 1999 Helsingissä järjestämän pohjoismaisen tilaisuuden "Alkoholikultur och nykterhetsmentalitet" -raportti ovat työn alla. Kertomusvuonna tutkimusaiheesta pidettiin kuusi esitelmää kotimaassa ja yksi ulkomailla. Tutkimusryhmään kuuluvat *Matti Peltonen*, *Hanna Kuusi*, *Riitta Matilainen*, *Mari Soikkeli* ja *Eerik Tarnaala*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

167 *Päihdekuntoutus vapausrangaistuksen osana.* Tutkimus kuvaa etnografisesti "mitä tapahtuu", kun vankilan sisään, sen yhdeksi osastoksi sijoitetaan huumeongelmaisten vankien terapeuttiseen yhteisöhoitoon perustuva hoito-ohjelma. Tutkimusaineisto koostuu hoito-osaston työryhmäkokousten ja hoitoryhmien havaintomuistiinpanoista sekä vankilahenkilökunnan ja vankien haastatteluista. Tutkimus analysoi hoito-osaston vankilayhteisössä synnyttämiä jännitteitä niin vartijan, erityistyöntekijän kuin vanginkin näkökulmasta. Jännitteiden kautta tutkimus jäsentää päihdekuntoutuksen asemaa vankeinhoidon yhtenä kehittämissaasteena. Vuoden 2000 aikana hankkees-

ta valmistui väitöskirja (Jouni Tourunen). Tutkimus on viety loppuun. Tutkija: *Jouni Tourunen*, Alkoholitutkimussäätiö.

168 *Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja hyvinvointivaltion muuttunut suhde.* Tutkimus kohdistuu suomalaisen hallintojärjestelmän ja alkoholijärjestelmän samanaikaisiin muutoksiin. Vertaamalla muutosten taustalla olleita tietopohjia ja asiantuntijaorganisaatioita voidaan esittää tulkinta siitä, ovatko alkoholijärjestelmän ja suomalaisen hallintojärjestelmän muutos olleet yhteneviä vai erillisiä prosesseja. Tutkimus keskittyy Suomeen, mutta sisältää myös pohjoismaista kehitystä kartoittavan jakson. Tutkimus tehdään yhteistyössä Pohjoismaisen päihdetutkimuslautakunnan ja Stakesin SNAPS-projektin kanssa. Kertomusvuonna tutkimuksen raportointi oli käsikirjoitusvaiheessa. Tutkija: *Mika Alavaikko*, Alkoholitutkimussäätiö.

169 *Aivojen histamiini ja alkoholikäyttäytyminen.* Aivojen histamiinipitoisuudessa alkoholiherkkien ANT-rottien ja alkoholitoleranttien AT-rottien välillä aiemmin todettujen erojen havaittiin olevan erilaisia aivojen eri osissa. Erot olivat huomattavia eräillä motorisen säätelyn kannalta keskeisillä alueilla kuten primaarisessa motorisessa isoavokuoressa, kun taas pikkuaivoissa eroa ei ollut. Myös isoavokuorta hermottavissa septumin ja basaalisen isoavoalueen tumakkeissa erot olivat huomattavia. Näillä alueilla ilmentyi vastikään kloonattu H3-reseptori. Motorisessa isoavokuoressa todettiin myös ero H3-reseptorivälitteisessä G-proteiiniaktivaatiossa kannoilla. Tulok-

set osoittavat, että rottakantojen välillä saattaa olla perustava, H3-reseptorin toimintaan liittyvä eroavaisuus. Koska histamiinijärjestelmä näyttää liittyvän olennaisesti alkoholikäyttäytymisen säätelyyn, karakterisoitiin tämän tumakkeen selektiivisen vaurion vaikutus histamiinireseptorien ilmentymiseen etuivoissa. Vaurio ei poistanut H3-reseptorin ilmentymistä aivojuoviossa (striatum), mikä osoittaa reseptorin ilmentyvän striatumin alueen soluissa sen lisäksi että reseptori ilmentyy histaminergisissä neuroneissa. Tutkimusaiheesta pidettiin ulkomailla kolme esitelmää. Tutkijat: *Minnamaija Lintunen, Adrian Lozada, Kaj Karlstedt, Jan Kaslin, Oleg Anichtchik, Tina Sallmén ja Pertti Panula*, Åbo Akademin biologian laitos.

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993).* Tutkimuksessa tarkastellaan raittiusliikkeen ja -aatteen hiipumista Suomessa toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Tutkimus kohdistuu sekä raittiusliikkeen alkoholipoliittisen vaikutusvallan vähenemiseen että paikallistason yhdistystoiminnan vaimenemiseen. Tutkimuksen tarkoituksena on raittiusliikkeen näkökulmasta analysoida, miten rajoittava alkoholipoliittikka mureni ja muuntui aikaisempaa epäsuoremaksi ja hienovaraisemmaksi yksilön elämäntavan hallinnoinniksi. Yhteispohjoismaisen SNAPS-projektin puitteissa on vertailtu Ruotsin ja Norjan raittiusliikkeiden alkoholipoliittista painostustoimintaa. Kertomusvuonna aiheesta on julkaistu kaksi kansainvälistä artikkelia. Tutkimusraportin kirjoitus on käynnissä.

Tutkija: *Katariina Warpenius*, Alkoholi-
tutkimussäätiö.

171 *Alkoholiriippuvuuden, persoonallisuuden ja makeanmieltymyksen väliset yhteydet: makeanmieltymyksen ennustearvo naltreksonihoidossa.* Tutkimus kartoittaa makeanmieltymyksen, persoonallisuuden ja alkoholismien välisiä yhteyksiä ja sitä ennustaako makeanmieltyminen naltreksonihoidon vaikuttavuutta. Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää yksinkertainen, luotettava ja hyvin karakterisoitu makeanmieltymykseen ja tiettyyn luonteenlaatuun perustuva testi, jolla voidaan identifioida ne henkilöt, jotka paremmin reagoivat opiaattiantagonistilääkitykseen. Tutkimus on käynnistynyt vuoden 1999 alussa. Makeatesti on kehitetty kansainvälisenä yhteistyönä ja kotimainen tutkimusaineisto on kerätty. Alustavat analyysit osoittavat, että alkoholistit, jotka pitävät makeasta hyötyvät naltreksonihoidosta enemmän kuin verrokkit. Persoonallisuuden, makeamieltymyksen ja hoitoennusteen välillä ei havaittu yhteyttä. Tutkimusaineiston yksityiskohtainen analyysi jatkuu. Kertomusvuonna tutkimusaiheesta pidettiin kolme esitelmää kotimaassa ja kaksi posteresitystä ulkomailla. Tutkijat: *Hannu Alho*, Kansanterveyslaitos, mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto, *Esti Laaksonen*, *Pekka Heinälä*, Alkoholitutkimussäätiö, *Alexei Kampov-Polevoi*, UNC, Bowles Center for Alcohol Studies, NC, USA.

172 *Suomen huumehoito murroksessa.* Tutkimuksessa tarkastellaan huumeaineiden käyttäjien hoitoa Suomessa. Hankkeessa selvitetään hoitojärjestelmän nykytilaa ja

seurataan sen muotoutumista. Keskeinen tutkimusongelma on huumehoidon palvelujärjestelmän organisaatio ja hoitoon liittyvä tietotaito. Tutkimusaineisto koostuu neljällä paikkakunnalla (Helsinki, Kuopio, Nokia, Turku) tehdyistä terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen ammattihenkilöstön teemahaastatteluista sekä keväällä 2000 tehdystä kyselytutkimuksesta (N=1175). Aineistonkeruun lisäksi vuonna 2000 keskityttiin aineiston analysointiin ja tutkimusraportin kirjoittamiseen. Alustavien tulosten mukaan näyttää siltä, että ammattihenkilöstön huumeisiin liittyvässä tietotaidossa on sekä paikkakuntakohtaisia että toimijatasoittaisia eroavuuksia. Lisäksi huumeaineisiin liittyvä koulutus on ollut suhteellisen vähäistä ja koulutusta on toivottu lisää. Kertomusvuonna aiheesta pidettiin yksi esitelmä kotimaassa ja kaksi ulkomailla. Tutkijat: *Pekka Hakkarainen*, Turun yliopiston sosiologian laitos, *Kristiina Kuussaari*, Turun yliopiston sosiologian laitos ja *Kaija Seppä*, Tampereen yliopiston yleislääketieteen laitos.

173 *Vapaa-ajan toiminnan edistäminen sosiaalisen tuen avulla laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten keskuudessa.* Lukuisat tutkimukset osoittavat, että sosiaalinen tuki toipumiselle on tärkeimpiä hoidon jälkeistä selviytymistä selittäviä tekijöitä. Olennaista on myös löytää tyydyttäviä toiminnallisia vaihtoehtoja päihteiden käytölle. Tämän kokeellisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millä tavoin laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten sosiaalista tukea ja vapaa-ajan toimintaa voitaisiin parhaiten edistää. Tutkimuksessa verrataan yksilöpalaverissa annet-

tujen ohjeiden ja toisaalta verkostopohjaisten tukitoimenpiteiden tehoa koehenkilöiden selviytymiseen hoidon jälkeen. Tutkimus toteutetaan Järvenpään sosiaalisairaalassa. Kertomusvuoden aikana on rekrytoitu loput osallistujat (N=100), järjestetty vertailuryhmän jäsenille yksilöpalavereita ja koeryhmän jäsenille verkostopalavereita sekä tehty puolen vuoden ja vuoden seurantahaastatteluja. Aineisto on tallennettu ja analyysi aloitettu. Tutkija: *Anja Koski-Jännes*; tutkimusapulainen: *Anneli Pienimäki, Maarit Leijola*, Järvenpään sosiaalisairaala.

174 *Integratiivisen sääntelyn läpimurto – modernin pohjoismaisen alkoholipolitiikan analyyseja.* Tutkimus tarkastelee pohjoismaiden alkoholin saatavuuteen, myyntiin, hintaan ja käyttöön kohdistuvan kontrollipoliittisen järjestelmän hajoamista. Lähtökohtana ovat 1990-luvulla tapahtuneet suuret muutokset. Näitä muutoksia tulkitaan 1900-luvun alkoholipolitiikan taustaa vasten pohtimalla erityisen alkoholipolitiikan suhdetta sosiaalipolitiikan yleisempään kehitykseen ja tulkitsemalla alkoholipolitiikkaa 1960- ja 1970-luvulla kehkeytyneen uuden kansanterveysajattelun valossa. Tutkimuksesta on tehty kuusi artikkelia ja niistä tulkitseva yhteenveto. Artikkelit on koottu yhteen projektin loppuraportiksi, jonka otsikko on "The dissolution of the alcohol policy field – studies of the Nordic countries". Se esitetään hyväksyttäväksi väitöskirjana keväällä 2001 (Christoffer Tigerstedt). Kertomusvuonna tutkimusaiheesta pidettiin neljä esitelmää kotimaassa ja kaksi ulkomailla. Tutkimus on viety loppuun. Tutkija: *Christoffer Tiger-*

stedt, Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitos.

175 *Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa.* Tutkimuksella on kaksi päämäärää: 1) parantaa alkoholiriippuvuuden hoidon laatua muodostamalla kolme selkeisiin ohjeisiin perustuvaa alkoholiriippuvuuden hoitomuotoa, jotka perustuvat näyttöön ja jotka ovat sovellettavissa A-klinikka- ja terveyskeskustasolle; ja 2) verrata kolmen erilaisen näyttöön perustuvan alkoholiriippuvuuden hoitokokonaisuuden tehoa alkoholiriippuvuuden hoidossa: hoitokokonaisuudet rakentuvat valvotun disulfiraami-, naltreksoni- ja akamprosaattilääkityksen ja kognitiivisen terapian ympärille. Potilaiden satunnaistaminen tutkimukseen aloitettiin elokuussa 2000. Kertomusvuonna rekrytoitiin 70 potilasta 240:stä. Tutkimusaiheesta pidettiin kertomusvuonna yksi posteriesitys ulkomailla. Tutkimusryhmään kuuluvat *Esti Laaksonen*, Turun terveystoimi, *Hannu Alho*, Kansanterveyslaitos, *Mikko Salaspuro*, HUS, alkoholitutkimusyksikkö, *Rauno Mäkelä* ja *Anja Koski-Jännes*, A-klinikkasäätiö.

176 *Mini-interventiokeskustelut terveyskeskuslääkäreiden vastaanotolla.* Tutkimuksessa selvitetään, miten lääkärin vastaanotolla keskustellaan potilaan alkoholinkäytöstä ja miten mahdollisesti ilmitulevaan suurkulutukseen kohdistuva mini-interventio toteutetaan. Aineistona on lääkärin vastaanottojen videonauhoituksia, jotka analysoidaan keskustelunana-

lyysin menetelmin. Tutkimus on sekä kuvaileva että vertaileva. Siinä kuvataan potilaan alkoholinkäyttöä koskevaa keskustelua vuorovaikutusprosessina: miten lääkärit kysyvät alkoholinkäytöstä ja miten potilaat vastaavat, miten potilaan kertomaa tietoa arvioidaan ja miten lääkärit neuvovat potilaita. Lisäksi verrataan keskustelua alkoholinkäytöstä kahdenlaisilla vastaanotoilla: sellaisilla, joissa lääkärit ovat osallistuneet mini-interventiokoulutukseen, ja sellaisilla, joissa lääkärit eivät ole saaneet koulutusta. Vertailuaineistona käytetään aiemmassa tutkimushankkeessa 1993–1994 nauhoitettuja terveyskeskuslääkäreiden vastaanottoja. Varsinainen tutkimusaineisto on kerätty Tampereen seudulta professori Kaija Sepän johtaman mini-intervention kehittämiprojektin yhteydessä. Kertomusvuonna aineistoa koskevista alustavista havainnoista raportoitiin yhdessä esitelmässä sekä lisäksi tutkimukseen osallistuneille lääkäreille. Tutkimus kuuluu osana professori Anssi Peräkylyn johtamaan Hoitoideologiat ja vuorovaikutus -projektiin. Tutkimusaiheesta pidettiin kertomusvuonna yksi esitelmä kotimaassa. Tutkija: *Liisa Raevaara*, Alkoholitutkimussäätiö.

177 *Huumeet ja teknokulttuuri*. Tutkimuksessa selvitetään muotihuumeiden käyttöä Helsingissä. Tutkimus keskittyy erityisesti 1990-lukuun ja ns. tekno/ravekulttuuriin, jossa ekstaasin ja amfetamiinin käyttö oli ja on yleistä. Tarkoituksena on avata suomalainen näkökulma tähän muualla Euroopassa, erityisesti Britanniassa valtavan suosion saavuttaneeseen ilmiöön. Tutkimuksessa on mukana myös

historiallinen ulottuvuus, jossa verrataan 1990-luvun teknokulttuuria 1960-luvun kannabiskulttuuriin. Tutkimuksessa esitetään neljä keskeistä tutkimuskysymystä: 1) huumeiden käyttöön liittyvän kulttuurin tutkimus, 2) huumeiden käyttöön liittyvän erillis- ja alakulttuurin tutkiminen kahden huumeaallon kautta 3) teknokulttuurin ja valtakulttuurin kosketuspintojen ja niiden erojen tutkiminen, 4) teknokulttuurin muodostaman käyttäjäverkoston tutkiminen. Tutkimusaineistot koostuvat laajasta haastattelumateriaalista, laajasta kyselystä sekä erilaisista poliisin arkistoaineistoista ja rekistereistä. Tutkimusaiheesta pidettiin kertomusvuonna neljä esitelmää kotimaassa. Tutkija *Mikko Salasuo*, Alkoholitutkimussäätiö.

178 *Aminohappovälittäjien merkitys alkoholiriippuvuuden kehittämisessä*. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää aminohappojen merkitystä alkoholiriippuvuuden kehittämisessä tutkimalla GABAergisten ja glutaminergisten mekanismien merkitystä alkoholin vahvistavissa vaikutuksissa ja juomisen säätelyssä. Näiden vaikutusten hermostollisen perustan selvittäminen on olennaista alkoholiriippuvuuden kehittymisen ymmärtämiseksi ja hoitomenetelmien kehittämiseksi. Koska dopaminergisten mekanismien tutkimukset ovat tuottaneet alkoholin vahvistavien vaikutusten osalta ristiriitaisia ja vaikeasti tulkittavia tuloksia, myös muita hermostollisia mekanismeja on syytä tutkia. GABAergisten ja glutaminergisten reseptoreiden on osoitettu olevan herkkiä alkoholille, mutta niiden merkitystä alkoholin vahvistavissa vaikutuksissa ei kuitenkaan täysin tunneta. Tutkimus-

sa käytetään alkoholia runsaasti juovia AA (Alko Alcohol)- ja vähän juovia ANA (Alko Non Alcohol) -rottia. Aluksi on pyritty selvittämään aivojen aminohappovälitteisten mekanismien merkitystä alkoholin juomisen säätelyssä. Nucleus accumbensin solukeskusten ibotenaattileesion vaikutus alkoholin juomisen oppimiseen ja vakiintuneeseen juomiskäyttäytymiseen tutkitaan AA-rotilla. Lisäksi tutkitaan leesion vaikutusta naltreksonin juomista vähentävän vaikutuksen välittymiseen. Työssä käytetään myös mikrodialyysitekniikkaa hereillä olevilla vapaasti liikkuvilla eläimillä. Tällä tekniikalla voidaan tutkia sekä akuutisti että toistetusti annetun alkoholin vaikutusta GABAn ja glutamaatin vapautumiseen mesolimbisen aivoalueen eri osissa. Mikrodialyysia käyttämällä saadut näytteet määritetään nestekromatograafisesti. Tutkijat: Päivi Tuomainen ja Meri Koistinen, Kansanterveyslaitos, mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto, alkoholitutkimusyksikkö.

179 *Vapaus ei sopinutkaan suomalaisille. Tutkimus lehdistön ja toimittajien suhteesta päihdeongelmiin vuosina 1993–2000.* Alkoholipolitiikan uudet institutionaaliset järjestelyt 1990-luvulla purkivat pitkään jatkuneen jännitteen rajoittavan ja vapautta vaativan alkoholipolitiikan välillä. Lehdistö reagoi uuteen tilanteeseen odottavalla kannalla, kunnes 1999 keväällä käynnistyi järjestys- ja turvallisuusnäkökulmaa korostava kirjoittelu alkoholiongelmissa. Tutkimuksessa kysytään, mitä merkitsee päihteiden uudenlainen määrittely ongelmaksi mediajulkisuudessa. Tutkimuksessa jäsennetään, millaisiin kate-

gorioihin ja ryhmiin ongelmat liitetään, ovatko kategorisoinnit diskriminoivia, ketkä toimivat ongelmien määrittelijöinä ja onko määrittelyissä rakentuva sosiaalinen todellisuus yhdenmukainen vai moniääninen eli tapahtuuko päihdeongelmien tunnistaminen yhteisymmärryksessä vai eri intressiryhmien välisinä merkityskamppailuina. Tutkimuksessa tuotettavan tiedon pohjalta voidaan tehdä päätelmiä siitä, millaisia institutionaalisia, sosiaalisia ja moraalisia tehtäviä yhteiskunnan eri toimijat ovat alkoholikontrollille (julkisuuden suodattamana) rakentamassa ja mitä seurauksia tällä on yhteiskunnan sosiaaliselle järjestykselle. Syksyllä 2000 kerättiin aineistoa lehtien sähköisistä arkistoista. Syksyllä tutkimus myös laajeni osaksi tutkimusprojektia "Julkijuomisoongelmat, julkinen valta ja moraalisaattelely", joka sisältää edellä esitetyn mediatutkimuksen ohella kolme muuta osalohkoa: 1) julkijuomisen lainsäädännöllinen säätely, 2) poliisi ja julkijuomiso ongelmien kenttä, ja 3) viranomaisten keskinäinen työnjako alkoholiongelmiin ehkäisyssä, säätelyssä ja hoidossa. Tutkimusaiheesta pidettiin kertomusvuonna yksi esitelmä ulkomailla. Projektin vetäjä ja tutkija: Jukka Törrönen, Alkoholitutkimussäätiö.

180 *Alkoholin riskikuluttajien farmakologinen mini-interventio: alkoholinkulutuksen vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla.* Tutkimusta varten on kehitetty uusi hoitomalli henkilöille, joiden alkoholinkäyttö on kliinisesti merkittävä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää hoitomallin tehokkuus. Hoidon tavoitteena on alkoholinkäytön vähentäminen. Hoito toteutetaan lumekontrolloituna satun-

naistettuna lääkeainetutkimuksena, jossa verrataan kolmen erilaisen naltreksoniannoksen (0 mg, 25 mg ja 50 mg) tehoa yhdistettynä mini-interventioon. Tutkimuksessa selvitetään eroavatko hoitoryhmät toisistaan seuraavissa asioissa: käytetty alkoholimäärä, retkahdukset, hoidossa pysyminen, subjektiivisesti koettu hyvinvointi (elämänlaatu ja mieliala), muutokset henkilöiden toiminnallisessa tasossa ja alkoholinkulutusta osoittavissa

laboratoriokokeiden tuloksissa. Tutkimukseen osallistuu yhteensä 160 vapaaehtoista miestä tai naista. Tutkimus tehdään monikeskustutkimuksena ja siihen osallistuvat rekrytoidaan työterveyshuollon asiakaista. Tutkijat: *Hannu Alho, David Sinclair* ja *Jouko Lönnqvist*, Kansanterveyslaitos, mielenterveyden ja alkoholitutkimuksen osasto, *Mikko Salaspuro*, HUS, alkoholisairauksien tutkimusyksikkö.

APURAHAT

Vuoden aikana maksettiin apurahoja seuraavasti: aikaisempiin päätöksiin perustuvat tutkimussopimusapurahat 1.267.036 markkaa, vuoden aikana myönnettyt ja maksetut tutkimussopimusapurahat 140.000 markkaa, vuoden aikana maksetut varsinaiset apurahat 1.219.167 markkaa. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 62 apurahahakemusta, ja apuraha myönnettiin 28 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 5.733.180 markkaa.

Varsinaiset apurahat

Fil. maist. *Marko Aho* 80.000 mk:
Iskelmäkuninkaan tuho: Suomi-iskelmän sortuvat tähdet ja myyttinen sankaruus

Valtiot. maist. *Sakari Andersén* 104.200 mk
(Heikki Wariksen apuraha):
Huumeidenkäyttäjät ja viranomaiset

Prof. *Antti Hervonen*, dos. *Pia Jaatinen*, lääket. lis. *Päivi Riihioja*, lääket. lis. *Jarno Riikonen* ja lääket. lis. *Jyrki Rintala* 50.000 mk: Pitkäaikaisen alkoholi-altistuksen neurofarmakologiset ja neuropatologiset vaikutukset

Fil. toht. *Petri Hyytiä* 53.700 mk: Aivojen glutamaattireseptorit ja retkahtaminen

Fil. maist. *Johanna Hämäläinen* 40.000 mk: Viina ja kansallinen projekti. Alkoholi suomalaisella maaseudulla vuoden 1865 kotipolttokiellon jälkeen

Lääket. lis. *Heidi Jänkälä* 24.000 mk:
Alkoholisydänvaurion mekanismit; etanolin ja asetaldehydinin vaikutukset sydänlihaksen apoptoosiin ja geeniekspressioon

Fil. toht. *Janna Kantola* 74.600 mk:
Alkoholi ihmisten välissä: Christer Kihlmanin, Henrik Tikkasen ja Pentti Saarikosken tunnustuksellisesta proosasta

Prof. *Pekka J. Karhunen ja työryhmä*
48.000 mk: Alkoholismi, itsemurha-
alttius ja geenit

Dos. *Esko Kempainen* 10.000 mk:
Alkoholin aiheuttaman haimatulehduk-
sen diagnostiikka ja patogeneesin
selvittäminen valkosolujen osalta

Valtiot. maist. *Anna Leppo* 55.434 mk:
Suomalaisen AA-liikkeen kahtiajakautu-
minen Suomen AA:han ja Anonyymeihin
Alkoholisteihin: kvalitatiivinen tutkimus
hajaannuksen syistä ja seurauksista

Psykol. lis. *Bodil Lindfors* 30.000 mk:
Alkohol, kön, våld, och makt i nära
relationer

Psykol. lis. *Kirsti Määttänen* ja fil. toht.
Päivi Kosonen 73.036 mk: Koetut ja
kerrotut humalat - kertomisen tyyleistä
kokemuksellisiin tuntoihin

Yhteiskuntat. lis. *Kaarina Mönkkönen*
54.000 mk: Dialogisuus ja vuoro-
vaikutuksesta syrjäytyminen (nuorten
päihdetyön ja kasvatuksen vuorovaikutus-
ongelmat)

Farm. toht. *Petteri Piepponen*, prof. *Liisa*
Ahtee, proviisori *Janne Mikkola*, *Ruth*
Rudissaar, B. Sc., ja farm. toht. *Outi*
Salminen 36.330 mk: AA- ja ANA-rotta-
kantojen aivojen dopaminergiset meka-
nismit: herkistymisilmion mekanismien
selvittäminen

Dos. *Pekka Saarnio* 60.000 mk: Päihde-
ongelmien hoidon vastaanottovaiheen
kehittäminen

Lääket. lis. *Eila Sailas* 20.000 mk:
Päihdeongelman takia hoitoon hakeutu-
neiden naisten psykiatrinen oireilu

Prof. *Markku Savolainen*, lääket. toht.
Minna Hannuksela ja fil. kand. *Marja*
Liisanantti 120.755 mk: Alkoholin
muuntamat fosfolipidit alkoholi-
sairauksien aiheuttajana ja atero-
skleroosin estäjänä

Fil. maist. *Sanna Soini* 72.000 mk:
Aivojen välittäjäainereseptorit alko-
holinjuomisen säätelyssä

Laudaturtyöt

Fil. maist. *Matthew Iles* 5.000 mk: Ase-
taldehydin sitoutuminen biologisessa
ympäristössä

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja
vanhojen sopimusprojektien jatkorahoit-
usta vuodeksi 2001 myönnettiin
seuraavasti:

Valtiot. maist. *Mika Alavaikko* 101.400 mk:
Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja
hyvinvointivaltion muuttunut suhde

Dos. *Hannu Alho* 60.000 mk: Alkoholi-
riippuvuuden, persoonallisuuden ja
makeanmieltymyksen väliset yhteydet:
makeanmieltymyksen ennustearvo
naltreksonihoidossa

Dos. *Hannu Alho* 110.800 mk: Alkoho-
lin riskikuluttajien farmakologinen
mini-interventio: alkoholinkulutuksen

vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla

Valtiot. toht. *Ilkka Arminen*, fil. maist. *Mia Halonen* ja valtiot. maist. *Anna Leppo* 42.250 mk: AA-perustainen alkoholismiterapia. Tutkimus terapiatyöntekijöiden ja potilaiden vuorovaikutuksesta

Dos. *Timo Kortteinen* 13.000 mk: Alcohol, ethnicity and identity – Religion and alcohol consumption in Sarawak, East Malaysia

Prof. *Anja Koski-Jännes* 100.554 mk: Vapaa-ajan toiminnan edistäminen sosiaalisen tuen avulla laitoshoidossa olleiden päihdeongelmaisten keskuudessa

Valtiot. maist. *Kristiina Kuussaari* 67.600 mk: Huumausaineiden käyttäjien hoidon palvelujärjestelmä (Suomen huumehoito murroksessa II)

Lääket. lis. *Esti Laaksonen* 56.700 mk: Alkoholiriippuvuuden näyttöön perustuva hoito: tehostaminen ja vertailu

Dos. *Onni Niemelä* 115.000 mk: Alkoholien suurkulutuksen aiheuttamat proteiinimodifikaatiot alkoholisairauksissa

Prof. *Pertti Panula*, fil. kand. *Kaj Karlstedt*, fil. kand. *Minnamaija Lintunen* ja *Adrian Lozada*, B.S., M.Sc. 82.250 mk: Lisäntyneen histamiinivaihdunnan merkitys alkoholikäyttäytymisessä

Prof. *Anssi Peräkylä* ja fil. lis. *Liisa Raevaara* 177.176 mk: Mini-interventiokeskustelut terveyskeskuslääkäreiden vastaanotolla

Valtiot. maist. *Riikka Perälä* 42.250 mk: Moniammatillinen tiimi hoidon suunnittelun välineenä Myllyhoidossa: tutkimus Myllyhoidon hoitotyöntekijöiden potilaiden hoitoprosessiin liittämistä arviointi- ja suunnittelukäytänteistä

Prof. *Mikko Salaspuro* 280.000 mk: Asetaldehydi – paikallinen karsinogeeni (Ruoansulatuskanavan intraluminaaliseen asetaldehyyditasoon vaikuttavat tekijät)

Valtiot. maist. *Mikko Salasuo* 101.400 mk: Huumeet ja teknokulttuuri

Fil. toht. *Päivi Tuomainen* ja fil. maist. *Meri Koistinen* 161.400 mk: Aminohappovalittäjien merkitys alkoholiriippuvuuden kehittämisessä

Valtiot. toht. *Jukka Törrönen* 145.176 mk: Vapaus ei sopinutkaan suomalaisille. Tutkimus lehdistön ja toimittajien suhteesta päihdeongelmiin vuosina 1993–2000

Valtiot. maist. *Katariina Warpenius* 101.400 mk: Raittiusliike Suomessa kieltolain kumoamisen jälkeen

MUU TOIMINTA

Muu toiminta kotimaassa

Klaus Mäkelä oli A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, sosiaali- ja terveysministeriön päihdepolitiikan suunnittelua pohtivan työryhmän jäsen ja Suomen Akatemian psykoterapiaprojektin tieteellisen neuvottelukunnan jäsen.

Kari Poikolainen oli Helsingin yliopiston kansanterveystieteen dosentti, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kunta-yhtymän työterveysalan eettisen toimikunnan jäsen, Lääketieteellinen Aikakauskirja *Duodecim*in Mitä nyt -palstan ja psykiatrian uutisten toimittaja, Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen, Suomalainen Lääkäri-seura *Duodecim*in päihdesairauksien käypä hoitoryhmän jäsen, Uudenmaan lääninoikeuden asiantuntijajäsenen varajäsen ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) pysyvä asiantuntija epidemiologian alalla.

Jussi Simpura oli Sosiaalipoliittisen yhdistyksen johtokunnan jäsen, Suomen ICSW-neuvottelukunnan puheenjohtaja, *Tiimi*-lehden toimitusneuvoston jäsen, Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen johtoryhmän jäsen ja Tilastokeskuksen tieteellisen neuvottelukunnan jäsen.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla, ja Euroopan aluetuomiston kanssa on käynnissä useita yhteisprojekteja. *Klaus Mäkelä* ja *Kari Poikolainen* kuuluivat jäseninä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

Kalervo Kiiänmaa toimi *Alcohol*-lehden toimituskunnan jäsenenä.

Klaus Mäkelä oli *Acta Sociologica* -lehden päätoimittaja, Consortium of European Alcohol Research Centres -organisaation varapuheenjohtaja ja kuului seuraavien julkaisusarjojen toimituskuntaan: *Addiction*, *Addiction Research*, *Drug and Alcohol Research* ja *Cambridge International Research Monographs in the Addictions*.

Kari Poikolainen oli *Addiction*-lehden apulaistoimittaja ja kuului sen toimituskuntaan.

Esa Österberg osallistui alkoholijärjestelmien muutoksia analysoivan Canadian Nordic -projektin työkokoukseen Torontossa 27.–28.11.2000. Hän selvittää Kanadan järjestelmämuutosten merkitystä pohjoismaiselle alkoholijärjestelmää koskevalle suunnittelulle ja keskustelulle.

Säätiön toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

The 56th Annual Meeting of American Academy of Allergy, Asthma, and Immunology (AAAAI), San Diego, USA, 3.–8.3. *Onni Niemelä* piti esitelmän.

The Sixth Annual International Qualitative Health Research Conference, Banff, Alberta, Kanada, 6.–8.4. *Anja Koski-Jännes* piti esitelmän.

The Third European Social Science Conference, Amsterdam, Hollanti, 12.–15.4. *Matti Peltonen* piti esitelmän.

European Histamine Research Society Meeting, Nemi, Italia, 17.–21.5. *Minnamaija Lintunen* piti esitelmän.

26th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Oslo, 5.–9.6. *Christoffer Tigerstedt* piti esitelmän.

The Crossroads in Cultural Studies: Third International Conference, Birmingham, Iso-Britannia, kesäkuu. *Jukka Törrönen* piti esitelmän.

10th Congress of the International Society for Biomedical Research on Alcoholism, Jokohama, Japani, 2.–8.7. *Onni Niemelä* piti esitelmän.

28th World Congress of the International Society of Hematology, Toronto, Kanada, 26.–30.8. *Onni Niemelä* ja *Seppo Parkkila* pitivät esitelmän.

NAD:srusmedelforskarsmöte, Reykholt, Islanti, 30.8.–3.9. *Pekka Hakkarainen* ja *Kristiina Kuussaari* pitivät esitelmän.

BAR2000, Nordic Biological Alcohol Research Meeting, Oslo, 7.–10.9. *Kari Poikolainen* piti esitelmän.

NAD-seminarium, Tukholma, 18.–19.10. *Christoffer Tigerstedt* piti esitelmän.

Sendai Histamine Symposium, Sendai, Japan, 22.–25.11. *Pertti Panula* piti esitelmän.

Ehime University, Matsuyama, Japani, 28.11. *Pertti Panula* piti esitelmän.

TALOUS

Säätiön menot nousivat 3.483.426 markkaan vuonna 2000. Valtaosa, 2.803.886 markkaa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiö sai avustuksia yhteensä 3.625.000 markkaa; kirjojen myynnistä kertyi tuloja 840 markkaa. Hyväksytty kulubudjetti alittui 141.574 markalla ja tilikauden ylijäämä oli 142.414 markkaa.

Voimassa olevien tutkimussopimuspäätösten mukaisesti varoja on sidottu 1.618.356 markkaa vuodeksi 2001 ja 586.705 markkaa vuodeksi 2002. Lisäksi on sidottu 32.500 markkaa vuodeksi 2003 ja 13.000 markkaa vuodeksi 2004 sillä ehdolla, että myös Suomen Akatemia rahoittaa yhteishanketta.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ JULKAISUJA

Alavaikko, Mika: Alcohol policy and the new public management. Teoksessa Pekka Sulkunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control, s. 135–155. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAD): Helsinki 2000.

Alavaikko, Mika & Jan Andersen & Saija Järvinen & Lennart Johansson & Ingeborg Lund & Sturla Nordlund & Börje Olsson & Esa Österberg & Pekka Sulkunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Trygve Ugland & Katariina Warpenius: Conclusions. Teoksessa Pekka Sulkunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control, s. 243–251. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug

Research (NAD): Helsinki 2000.

Alavaikko, Mika & Esa Österberg: The influence of the economic interest on alcohol control policy: a case study from Finland. *Addiction* 95 (Supplement 4): 565–579, 2000.

Anttila, T. & K. Poikolainen & A. Uutela & J. Lönnqvist: Structure and determinants of worrying among adolescent girls. *Journal of Youth Studies* 3: 49–60, 2000.

Arminen, Ilkka: On the context sensitivity of institutional interaction. *Discourse & Society* 11(4): 435–458, 2000.

Arminen, Ilkka: Sosiaalitieteen mahdollisuudesta. *Tiedepolitiikka* 1: 35–44, 2000.

Corrao, G. & L. Rubbiati & V. Bagnardi & A. Zambon & K. Poikolainen: Alcohol and coronary heart disease: a meta-analysis. *Addiction* 95(10): 1505–1523, 2000.

Cunningham, J. & K. Humphreys & A. Koski-

Jännes: Providing personalized assessment feedback for problem drinking in the internet: A pilot project. *Journal of Studies on Alcohol* 61: 794–798, 2000.

Eisenbach-Stangl, Irmgard & Klaus Mäkelä & Henning, Schmidt-Semisch: Gesellschaftliche Reaktionen auf Drogenkonsum und Drogenprobleme. Teoksessa *Ambros Uchtenhagen & Walter Zieglgänsberger* (toim.): *Suchtmedizin: Konzepte, Strategien und therapeutische Management*, s. 150–161. Urban & Fischer: München 2000.

Hannuksela-Svahn, A. & E. Pukkala & E. Läärä & K. Poikolainen & J. Karvonen: Psoriasis, its treatment and cancer in a cohort of Finnish patients. *Journal of Investigative Dermatology* 114(3): 587–590, 2000.

Hietaniemi, Tuija & Mikko Salasuo: Law enforcement and drug prevention in the European Union member states: strategies and implementation. Ministry of Interior, Police Department: Helsinki 1999–2000.

Homann, Nils & Jyrki Tillonen & Jukka H. Meurman & Hanna Rintamäki & Christian Lindqvist & Merja Rautio & Hannele Jousimies-Somer & Mikko Salaspuro: Increased salivary acetaldehyde levels in heavy drinkers and smokers: a microbiological approach to oral cavity cancer. *Carcinogenesis* 21(4): 663–668, 2000.

Homann, Nils & Jyrki Tillonen & Mikko Salaspuro: Microbially produced acetaldehyde from ethanol may increase the risk of colon cancer via folate deficiency. *Int. J. Cancer* 86: 169–173, 2000.

Jokelainen, Kalle & Seppo Parkkila & Mikko Salaspuro & Onni Niemelä: Covalent adducts of proteins with acetaldehyde in the liver as a result of acetaldehyde ad-

ministration in drinking water. *Journal of Hepatology* 33: 926–932, 2000

Koivisto, Tiina: Acetaldehyde as a possible factor in the pathogenesis of alcohol-related gastrointestinal diseases. Research Unit of Alcohol Diseases, University of Helsinki: Helsinki 1999. (Väitöskirja.)

Kortteinen, Timo: Alcohol in Malaysia. The impact of social transformation. *Contemporary Drug Problems* 26(3): 391–411, 1999.

Koski-Jännes, A.: Addiktio ja alkoholi. *Impose* nro 4–5: 13–45, 2000.

Koski-Jännes, A.: Psykologisia esseitä elämän peruskysymyksistä. *Kanava*, 28(7): 489–490, 2000.

Koski-Jännes, A. & J. Cunningham: Interest in different forms of self-help in a general population sample of drinkers. *Addictive Behaviors* 26: 91–99, 2000.

Kuusi, Hanna: The green widow. Feature films in social history. Teoksessa *Sirpa Leppänen & Joel Kuortti* (toim.): *Inescapable horizon, culture and context*. *Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja* 64. Jyväskylän yliopisto: Saarijärvi 2000.

Kuusi, Hanna: Sisarukset sodassa. Perheen selviytymisstrategioita sotavuosina. Teoksessa *Riitta Oittinen & Marjatta Rahikainen* (toim.): *Keulakuvia ja peränpitäjiä*. Vanhan ja uuden yhteiskunnan rajalla. Suomen Historiallinen Seura: Vammala 2000.

Lindeman, S. & J. Hämäläinen & E. Isometsä & J. Kaprio & K. Poikolainen & M. Heikkinen & H. Aro: The 12-month prevalence and risk factors for major depressive episode in Finland: representative sample of 5993 adults. *Acta Psychiatrica Scandinavica*

102(3): 178–184, 2000.

Lund, Ingeborg & Mika Alavaikko & Esa Österberg: Deregulating or re-regulating the alcohol market? Teoksessa Pekka Sul-kunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control, s.201–222. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAD): Helsinki 2000.

Mikkola, Janne A.V. & Aapo Honkanen & Petteri T. Piepponen & Kalervo Kiiänmaa & Liisa Ahtee: Effects of repeated morphine on cerebral dopamine release and metabolism in AA and ANA rats. *Pharmacology, Biochemistry and Behavior* 67: 783–791, 2000.

Moskalewicz, Jaček & Jussi Simpura: Alcohol and alcohol policy in Eastern European transition. *Journal of Substance Use* 5(1): 30–38, 2000.

Moskalewicz, Jaček & Jussi Simpura: The supply of alcoholic beverages in transitional conditions: the case of Central and Eastern Europe, 1980 to 2000. *Addiction* 95 (Supplement 4): 505–522, 2000.

Mäkelä, Klaus: Metaforat ja maailman järjestys. Teoksessa Maarit Linko & Tuija Saresma & Erkki Vainikkala, (toim.): Otteita kulttuurista: Kirjoituksia nykyajasta, tutkimuksesta ja elämäkerrallisuudesta, s.53–66. Nykykulttuurin tutkimusyksikkö: Jyväskylä 2000.

Mäkelä, Klaus: Stakes ja valtiollisen tiedontuotannon muutokset. *Yhteiskuntapolitiikka* 65(3): 280–281, 2000.

Mäkelä, Klaus & Risto Heiskala & Anna Leppo: Editorial. *Acta Sociologica* 43(4): 291, 2000.

Mäkelä, Klaus & Heli Mustonen: Relation-

ships of drinking behaviour, gender and age with reported negative and positive experiences related to drinking. *Addiction* 95(5): 727–736, 2000.

Männistö, Satu: Diet, body size, and risk of breast cancer. A case-control study. Publications of the National Public Health Institute A 17/1999. National Public Health Institute: Helsinki 1999. (Väitöskirja.)

Männistö, Satu & Mikko Virtanen & Vesa Kataja & Matti Uusitupa & Pirjo Pietinen: Lifetime alcohol consumption and breast cancer: a case-control study in Finland. *Public Health Nutrition* 3(1): 11–18, 2000.

Niemelä, Onni & Pekka Laine: Päihdeongelmainen potilas: Päihitteiden aiheuttamat terveyshaitat, tunnistus ja hoito (Ohjekirja). Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoidopiirin julkaisuja 10/2000. Oulun yliopistollinen sairaala: Oulu 2000.

Niemelä, Onni & Seppo Parkkila & Risto O. Juvonen & Katja Viitala & Harry V. Gelboin & Markku Pasanen: Cytochromes P450 2A6, 2E1, and 3A and production of protein-aldehyde adducts in the liver of patients with alcoholic and non-alcoholic liver diseases. *Journal of Hepatology* 33: 893–901, 2000.

Nosova, T. & K. Jokelainen & P. Kaihovaara & S. Väkeväinen & M. Rautio & H. Jousimies-Somer & M. Salaspuro: Ciprofloxacin administration decreases enhanced ethanol elimination in ethanol-fed rats. *Alcohol & Alcoholism* 34(1): 48–54, 1999.

Panula, P. & K. Karlstedt & T. Sallmén & N. Peitsaro & J. Kaslin & K.A. Michelsen & O. Anichtchik & T. Kukko-Lukjanov & M. Lintunen: The histaminergic system in the brain: structural characteristics and changes in

hibernation. *J. Chem. Neuroanat.* 18: 65–74, 2000.

Peltonen, Matti: Kieli, kulttuuri ja arki. *Historiallinen aikakauskirja* 98(3): 203–211, 2000.

Peltonen, Matti: Ledtrådar, marginaler och monader. Förhållandet mellan mikro- och makronivå i historieforskningen. *Historisk tidskrift för Finland* 3, 251–264, 2000.

Peltonen, Matti: Viime kesän viinapuheet. *Yhteiskuntapolitiikka* 65(1): 83–84, 2000.

Poikolainen, K.: Alcohol intake, drinking habits and coronary heart disease. Teoksessa R. Paoletti & A.L. Klatsky & S. Zakhari (toim.): *Moderate alcohol consumption and cardiovascular disease*, s. 81–88. Kluwer Academic Publishers: Dordrecht 2000.

Poikolainen, K.: Alcoholism. Teoksessa K. Achte & A.M. Freedman & T. Tamminen (toim.): *Highlights of modern psychiatry*, s. 168–184. Recallmed: Klaukkala 2000.

Poikolainen, K.: Alkoholin terveysvaikutukset. *Duodecim* 116 (12): 1285–1291, 2000.

Poikolainen, K.: Large claims obstruct progress. *Addiction* 95(12): 1766–1767, 2000.

Poikolainen, K.: Risk factors for alcohol dependence: a case-control study. *Alcohol and Alcoholism* 35(2): 190–196, 2000.

Poikolainen, K. & T. Aalto-Setälä & M. Marttunen & A. Tuulio-Henriksson & J. Lönnqvist: Predictors of somatic symptoms: a 5-year follow-up of adolescents. *Archives of Disease in Childhood* 83(5): 388–392, 2000.

Poikolainen, K. & R. Kanerva & J. Lönnqvist: Fear of nuclear war – a risk factor for

mental disorder among adolescent girls? *Young* 8(3): 37–46, 2000.

Poikolainen, K. & A. Tuulio-Henriksson & T. Aalto-Setälä & M. Marttunen & J. Lönnqvist: Life events and increase in immature defense style during transition to adulthood. *Nordic Journal of Psychiatry* 54(6): 417–421, 2000.

Raevaara, Liisa: Potilaan diagnoosiehdotukset lääkärin vastaanotolla. Keskusteluanalyttinen tutkimus potilaan institutionaalisista tehtävistä. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura*: Helsinki 2000. (Väitöskirja.)

Raevaara, Liisa: Potilaan diagnoosiehdotukset lääkärin vastaanotolla. *Työterveyslääkäri* n:o 4, 2000.

Rintala, Jyrki & Pia Jaatinen & Seppo Parkkila & Maija Sarviharju & Kalervo Kiiänmaa & Antti Hervonen & Onni Niemelä: Evidence of acetaldehyde-protein adduct formation in rat brain after lifelong consumption of ethanol. *Alcohol and Alcoholism* 35(5): 458–463, 2000.

Room, Robin & Klaus Mäkelä: Typologies of the cultural position of drinking. *Journal of Studies on Alcohol* 61(3): 475–483, 2000.

Salasuo, Mikko: Miksi nuoret eivät usko valistukseen? *Tiimi* n:o 5, 2000.

Sarkola, Taisto & C.J. Peter Eriksson & Onni Niemelä & Pekka Sillanaukee & Erja Halmesmäki: Mean cell volume and gamma-glutamyl transferase are superior to carbohydrate-deficient transferrin and hemoglobin-acetaldehyde adducts in the follow-up of pregnant women with alcohol abuse. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 79: 359–366, 2000.

Sillanaukee, Pekka & Nuria Massot & Pekka Jousilahti & Erkki Vartiainen & Kari Poiko-

lainen & Ulf Olsson & Hannu Alho: Enhanced clinical utility of γ -CDT in a general population. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 24(8): 1202–1206, 2000.

Soikkeli, Mari: Olutmainokset 60-luvun alkoholipoliittisen diskurssin ilmentäjinä. Helsingin yliopisto, yhteiskuntahistorian laitos: Helsinki 2000. (Pro gradu -työ.)

Sulkunen, Pekka & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAD): Helsinki 2000.

Sulkunen, Pekka & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius: Introduction. Teoksessa Pekka Sulkunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control, s. 7–14. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAD): Helsinki 2000.

Sulkunen, Pekka & Katariina Warpenius: Reforming the self and the other the temperance movement and the duality of modern subjectivity. *Critical Public Health* No. 4, 2000.

Tigerstedt, Christoffer: Arvostelu teoksesta Harold H. Holder & Eckart Kuhlhornt & Sturla Nordlund & Esa Österberg & Anders Romelsjö & Trygve Ugland (1998): European integration and Nordic alcohol policies. Changes in Alcohol controls and consequences in Finland, Norway and Sweden, 1980-1997. *Addiction* 95(1): 135–136, 2000

Tigerstedt, Christoffer: Discipline and

public health. Teoksessa Pekka Sulkunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control, s. 93–112. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAD): Helsinki 2000.

Tigerstedt, Christoffer: Mäkelä om alkoholipolitik, hövlighet och sinnet för det konkreta. Intervju med Klaus Mäkelä. *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 17(3): 213–219, 2000.

Tigerstedt, Christoffer: Suurta alkoholi-kysymystä ei enää ole. Klaus Mäkelän haastattelu. *Yhteiskuntapolitiikka* 65(5): 464–468, 2000.

Tigerstedt, Christoffer & Caroline Sutton: Exclusion and inclusion – Saturday closing and self-service stores. Teoksessa Pekka Sulkunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control, s. 185–198. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAD): Helsinki 2000.

Tillonen, Jyrki: Ethanol, acetaldehyde and gastrointestinal flora. Research Unit of Alcohol Diseases, University of Helsinki: Helsinki 2000. (Väitöskirja.)

Tillonen, Jyrki & Satu Väkeväinen & Ville Salaspuro & Yong Zhang & Merja Rautio & Hannele Jousimies-Somer & Kai Lindros & M. Salaspuro: Metronidazole increases intracolonic but not peripheral blood acetaldehyde in chronic ethanol-treated rats. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 24(4): 570–575, 2000.

Tourunen, Jouni: Epäilyksen polttopisteessä. Tutkimus päihdekuntoutusosas-

tosta vankilassa. Tutkimuksia 112. Stakes: Helsinki 2000. (Väitöskirja.)

Törrönen, Jukka: Alkoholipoliittinen liberalismi maallikkoajattelussa. Yhteiskuntapolitiikka 65(1): 20–34, 2000.

Törrönen, Jukka: Den alkoholpolitiska liberalismen i lekmanntänkandet. Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift 17(2): 80–96, 2000.

Törrönen, Jukka: Monikasvoinen alkoholi, yhteisön rajat ja yksilön vapaus (Lectio praecursoria 17.12.1999 Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa). Janus 8(2): 175–181, 2000.

Törrönen, Jukka: Mundane social policies in the context of the fragmentation of welfare state-oriented alcohol policy in Finland. Contemporary Drug Problems 27(/Spring): 137–162, 2000.

Törrönen, Jukka: The passionate text. The pending narrative as a macro structure of persuasion. Social Semiotics 10(1): 81–98, 2000.

Törrönen, Jukka: Subjektiaseman käsite empiirisessä sosiaalitutkimuksessa. Sociologia 37(3): 243–255, 2000.

Viitala, Katja & Kati Makkonen & Yedy Israel & Terho Lehtimäki & Olli Jaakkola & Timo Koivula & Joan E. Blake & Onni Niemelä: Autoimmune responses against oxidant stress and acetaldehyde-derived epitopes in human alcohol consumers. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 24(7): 1103–1109, 2000.

Warpenius, Katariina & Caroline Sutton: The Ideal of the alcohol-free society. Teoksessa Pekka Sulkunen & Caroline Sutton & Christoffer Tigerstedt & Katariina Warpenius (toim.): Broken spirits. Power and ideas in Nordic alcohol control, s. 45–66. NAD Publication No. 39. Nordic Council for Alcohol and Drug Research (NAD): Helsinki 2000.

Väkeväinen, Satu & Jyrki Tillonen & Dharan P. Agarwal & Nidhi Srivastava & Mikko Salaspuro: High salivary acetaldehyde after a moderate dose of alcohol in ALDH2-deficient subjects: Strong evidence for the local carcinogenic action of acetaldehyde. Alcoholism: Clinical and Experimental Research 24(6): 873–877, 2000.

PL 220, 00531 Helsinki